

Alþjóðlegt tímaritsnúmer - ISSN

Alþjóðlegt tímaritsnúmer, International Standard Serial Number (ISSN), er staðall númer ISO-3297 frá alþjóðlegu staðlastofnuninni, International Standards Organisation (ISO). Vegna mjög mikillar útgáfu tímarita í heiminum og vinnslu skráa yfir þau í tölvum var ákveðið að gefa hverjum titli eitt númer sem auðkennir hann.

Notkun á alþjóðlegum tímaritsnúmerum er stjórnað af alþjóðlegri stofnun í París, Centre international de l'ISSN (ISSN International Center <http://www.issn.org/>), sem komið var á fót árið 1974 á vegum UNESCO og frönsku ríkisstjórnarinnar. Stofnunin heldur tölvuskrá, *ISSN-register*, þar sem öll tímarit sem bera ISSN-númer eru skráð. Auk alþjóðaskrifstofunnar í París samanstendur ISSN alþjóðanetið (ISSN Network) af landsskrifstofum/-miðstöðvum víðsvegar um heiminn sem sjá um að úthluta ISSN-númerum fyrir tímarit í viðkomandi löndum. Tölumerking tímarita og skráning þeirra í *ISSN-register* er útgefanda að kostnaðarlausu.

ISSN-númer á íslensk tímarit

Úthlutun ISSN númera fyrir íslensk tímarit hófst á áttunda áratugnum og hafa íslenskir útgefendur látið prenta ISSN númer á tímarit a.m.k frá því árið 1980. Árið 1984 hóf Háskólabókasafn, og síðar Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafn, að hafa milligöngu um að útvega alþjóðleg tímaritsnúmer frá alþjóðaskrifstofunni í París sem annaðist skráningu ritanna fyrir okkar hönd.

Í lok ársins 2000 var undirritaður samningur við alþjóðaskrifstofuna í París um stofnun landsmiðstöðvar fyrir alþjóðlega tímaritsnúmerakerfið í Landsbókasafni Íslands – Háskólabókasafni. Starfsemin hófst árið 2001 og er hlutverk Landsbókasafns að úthluta ISSN-númerum fyrir íslensk tímarit og annast skráningu þeirra í tölvuskrá alþjóðaskrifstofunnar, *ISSN-register*. Auk þess ber Landsbókasafn ábyrgð á kynningu og útbreiðslu ISSN kerfisins hér á landi og fylgst er með að ISSN númer séu rétt notuð.

Tímarit eru skilgreind sem rit sem koma út undir sama titli í mörgum hlutum, sem oftast eru tölumerktir á einhvern hátt og útgáfutímabil er óákveðið. Skilgreiningin nær m.a. til blaða, tímarita, fréttabréfa, ritraða, ársrita og ársskýrslna óháð útgáfuformi. Þannig fá dagblöð, tímarit, fréttabréf, ritraðir, árbækur og ársskýrslur, jafnt í prentaðri sem rafrænni útgáfu, úthlutað ISSN-númeri. Æskilegt er að sækja um ISSN-númer fyrir ný rit áður en fyrsta tölublað er gefið út. Útgefandi ber ábyrgð á að láta prenta ISSN-númerið rétt á tímaritið bæði með venjulegu letri og í formi strikamerkis.

Gerð og notkun alþjóðlega tímaritsnúmersins ISSN

ISSN er átta stafa tala. Hún skiptist í tvo fjögurra stafa þætti sem aðskildir eru með bandstriki. Áttundi stafur ISSN-númers er vartala sem reiknuð er út frá hinum sjö tölunum (Modulus 11). Ef vartalan er 10 er notað X í staðinn. Dæmi: ISSN 1670-620X.

ISSN-númerið verður að prenta á hvert tölublað tímarits. Númerið er prentað í tveim þáttum sem aðskildir eru með bandstriki og stafirnir ISSN fara á undan. Dæmi: ISSN 0257-6775. Æskilegast er að prenta númerið efst í hægra horni á kápu. Auk þess er gott að númerið sé prentað á svokallaða ritstjórnarsíðu. Númerið er alltaf prentað á þennan hátt, þó svo að það sé einnig birt í formi strikamerkis.

ISSN-númerum er úthlutað í beinni númeraröð og þau innihalda engan þátt sem skilgreinir land eða útgefanda.

ISSN-númeri er úthlutað fyrir einn titil tímarits sem litið er á sem aðaltitil. Útgáfa þessa aðaltitils getur breytt um útgáfuland, útgefanda, útgáfutíðni o.s.frv. Sama ISSN-númer mun einkenna hann þrátt fyrir allar þessar breytingar.

Gerður er greinarmunur á tengdum tímaritatitlum og þá úthlutað fleiri en einu ISSN-númeri í eftirfarandi tilvikum:

- tímarit er gefið út í fleiri en einu formi, t.d. prentað tímarit, geisladiskur, snælda eða vefrit/rafrænt tímarit. Þá er úthlutað einu ISSN-númeri fyrir hvert form.
- tímarit er gefið út undir einum titli, en auk þess eru gefin út fylgirit sem bera sérstaka titla.
- tímarit er gefið út í einni aðalritröð, ásamt undirritröðum, þá fær hver ritröð sitt einstaka ISSN-númer o.s.frv.

Ef tímarit breytir um titil er litið svo á að um nýtt tímarit sé að ræða og nýju ISSN-númeri er úthlutað.

Ef rafrænt tímarit er gefið út á mismunandi skráarformum eða í stafrænni endurgerð skal sama ISSN-númer auðkenna öll þessi form.

Notendahandbók ISSN, *ISSN Manual*, má nálgast á vefslóðinni

<http://www.issn.org/understanding-the-issn/assignment-rules/issn-manual/>

ISSN-L

Ný útgáfa af ISSN-staðlinum, ISO-3297:2007, tók gildi í október 2008. Skv. nýja staðlinum hefur hlutverk ISSN-númersins verið aukið. Nýtt ISSN-númer, ISSN-L („ISSN-Link“ eða „linking ISSN“), má nota til að tengja saman mismunandi útgáfuform tímarits. ISSN-L er m.a. hugsað til að auðvelda leit að tímaritum á Netinu, í bókasafnskerfum og gagnagrunnum og gera auðveldara að finna efni óháð útgáfuformi þess. Aðeins eitt ISSN-L númer auðkennir tímaritið sama hve útgáfuform þess eru mörg. ISSN-L númeri er ekki úthlutað sem slíku, heldur fær fyrsta númerið sem úthlutað er fyrir hvern titil þetta hlutverk. Dæmi:

Tímarit sem gefið er út á einu útgáfuformi:

ISSN-L 1670-0244

Rafræn útgáfa: Netla = ISSN 1670-0244

Tímarit sem gefið er út á tveimur útgáfuformum:

ISSN-L 1670-4312

Prentuð útgáfa: Tímarit um raunvísindi og stærðfræði = ISSN 1670-4312

Rafræn útgáfa: Tímarit um raunvísindi og stærðfræði = ISSN 1670-4320

Tímarit sem gefið er út á þremur útgáfuformum:

ISSN-L 1188-1534

Prentuð útgáfa: Plant varieties journal (Ottawa) = ISSN 1188-1534

Rafræn útgáfa: Plant varieties journal (Ottawa. Online) = ISSN 1911-1479

Útgáfa á geisladiski: Plant varieties journal (Ottawa. CD-ROM) = ISSN 1911-1460

Nánari upplýsingar um ISSN-L númer má finna á vefslóðinni <http://www.issn.org/understanding-the-issn/assignment-rules/the-issn-l-for-publications-on-multiple-media/> og þar má einnig nálgast töflu yfir þau.

Strikamerki á tímarit

ISSN-númer er hægt að gera læsilegt á vélrænan hátt með því að umskrifa það yfir í vörunúmer samkvæmt EAN-13 staðli. Prentsmiðjan umbreytir ISSN númerinu í strikamerki. Forskeyti ISSN-númersins er 977.

EAN-13 er þrettán stafa tala sem birt er í formi strikaleturs. Fyrir neðan strikaletrið birtist númerið á letri sem augað les, ef til þess kæmi að slá þyrfti töluna inn. Strikamerki fyrir tímarit eru frábrugðin strikamerkjum fyrir bækur á þann hátt að á tímaritum á alltaf að vera hliðarstrikamerki (sjá mynd hér á eftir).

Hægt er að gera strikamerki úr átta stafa ISSN-númeri á eftirfarandi hátt:

977	X1 X2 X3 X4 X5 X6 X7 Q1 Q2 C S1 S2
977	er tala sem úthlutað er af Alþjóðlegu vörunúmerasamtökunum til að nota sem fortölu í strikamerki fyrir tímarit.
X1-X7	eru sjö fyrstu tölustafir úr úthlutaðu ISSN-númeri tímaritsins. Áttundi tölustafurinn er ekki tekinn með vegna þess að hann er vartala ISSN-númersins og reiknaður út eftir hinum tölunum sem á undan fara (Modulus 11). EAN-númerið fær nýja vartölu.
Q1-Q2	eru aukasæti til að sýna breytileika innan sama titils t.d. fyrir sérblöð og möguleiki til að aðgreina mismunandi tölublöð dagblaðs innan sömu viku. Þetta verður alltaf að merkja hér en ekki í hliðarstrikamerkið. Venjulegur titill er fylltur með 00. Q1-Q2 má ekki nota í tengslum við verðhækkningar.
C	er vartala EAN-númersins og reiknast út frá hinum tólf tölunum sem á undan fara (Modulus 11).
S1-S2	er hliðarstrikamerki sem fyllt er út eftir útgáfutíðni (sjá lista hér á eftir). Þetta auðveldar verðbreytingar og birgðabókhald í tölvu.

Dæmi: Tímaritið Húsfreyjan hefur ISSN-númerið 0018-7984. Það er gefið út fjórum sinnum á ári. Strikamerki fyrir 2. tbl. þessa tímarits, þ.e. júní heftið 2002, væri gert á eftirfarandi hátt:

977	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	Q1	Q2	C	S1	S2
977	0	0	1	8	7	9	8	0	0	8	0	6

Ef tímaritið væri hins vegar ársrit, vikurit eða mánaðarrit væri strikamerkið gert á annan hátt eins og fram kemur hér á eftir.

Hliðarstrikamerki

Hliðarstrikamerki verður alltaf að hafa til viðbótar við EAN-13 strikamerkið. Það er notað til þess að auðkenna einstök tölublöð blaða og tímarita og verður að fylla upp sætin fyrir S1-S2 á ákveðinn hátt eftir útgáfutíðni ritanna. Strikamerki eru búin til fyrir viku, mánuði eða ár og þegar hverju merkingartímabili lýkur má nota þau aftur óbreytt.

Dagblöð	Q1-Q2 frá 01 til 07 (fjöldi daga í viku) og S1-S2 með 01 til 52 (fjöldi vikna í ári).
Vikublöð	S1-S2 frá 01 til 53 (fjöldi vikna í ári). Blöð eða tímarit sem koma út aðra hverja viku eru merkt 02, 04, 06, ... 52 eða 01, 03, 05, ... 53 eftir því í hvaða viku fyrsta tölublað ársins kemur út.
Mánaðarrit	merkið S1-S2 frá 01 til 12 (fjöldi mánaða í ári). Blöð og tímarit sem koma út annan hvern mánuð eru merkt 02, 04, 06, ... 12 eða 01, 03, 05, ... 11 eftir því í hvaða mánuði fyrsta tölublað ársins kemur út.
Ársfjórðungsrit	merkið S1-S2 eftir sömu reglum og gilda um mánaðarrit, þ.e.a.s. eftir útgáfumánuði.
Árstíðabundin rit	merkið S1 með síðasta staf í ártali og S2 með árstíð (vor = 1 ; sumar = 2 ; haust = 3 ; vetur = 4). Blöð og tímarit sem koma út aðra hvora árstíð eru merkt á sama hátt.
Ársrit - Árbækur	merkið S1 með síðasta staf í ártali og S2 með tölunni 5.
Önnur rit rit	sem ekki falla undir ofangreindar skilgreiningar eru merkt í S1-S2 með tölum frá 01-99.

Nánari upplýsingar um strikamerki veitir:

GS1 Ísland
Kringlunni 7
103 Reykjavík
Sími: 511 3011
info@gs1.is
<http://www.gs1.is>

Upplýsingar um ISSN-númer gefur:

Helga Kristín Gunnarsdóttir hkg@landsbokasafn.is, sími: 525 5755

Landsbókasafn Íslands – Háskólabókasafn

Aðfanga- og skráningarsvið

Arngrímögötu 3, 107 Reykjavík

Síðast breytt 31. maí 2016